



The effect of storytelling on enhancing social behavior learning in children and adolescents by utilizing the wisdom of Nahj al-Balagha

Jafar Valipour, PhD in Cultural Sociology.

Extended Abstract

Introduction: Nahjul-Balagha, a central religious, intellectual, and cultural text for Muslims, has long guided individuals toward happiness, security, and peace due to its comprehensive nature. One notable feature of Nahjul-Balagha is its distinctive rhetorical style, evident in its sermons, letters, and wise sayings. Storytelling, recognized as an effective method for promoting social behavior, provides a scientific approach to strengthen social learning. This study examines how storytelling based on the wisdom of Nahjul-Balagha can influence the social behavior and personality development of children and adolescents.

Method: The study employed a quasi-experimental design with applied objectives and quantitative data. The statistical population comprised members of the Intellectual Development Center for Children and Adolescents in Nowshahr. Initially, 60 participants were selected through simple random sampling. Based on scores from the Torrance Creative Thinking Test, 40 male participants aged 9 to 11 were assigned to two groups of 20: experimental and control. The experimental group participated in storytelling sessions grounded in Nahjul-Balagha's wisdom. Both groups completed the Torrance Creativity Test before and after the intervention. Data analysis included comparisons of pre- and post-test scores across five variables: fluidity, flexibility, originality, elaboration, and experimentation. Statistical significance was assessed at $\alpha = 0.05$.

Results: Storytelling emerged as an effective method for introducing children to new concepts and enhancing engagement. Participants actively interacted with the narrative by recalling experiences, asking questions, or supplementing the story, fostering a deeper sense of involvement. Pre-test scores for social behavior learning showed the highest frequency (37.5%) in the range of 75–85 and the lowest (2.5%) below 50. Post-test scores indicated improvement, with the highest frequency (55%) in the range of 85–100 and the lowest (15%) in the range of 75–85. Analysis of variance revealed significant differences between experimental and control groups across the measured variables ($p < 0.05$), confirming the positive impact of storytelling based on Nahjul-Balagha on social behavior learning.

Discussion: The findings indicate that storytelling grounded in Nahjul-Balagha can effectively convey social norms and ethical behaviors to children and adolescents. Consistent with previous studies (Dehghanzadeh et al., 2015; Rahman Doošt, 2002), narrative methods that allow active participation promote learning, memory retention, and personal engagement. The quasi-experimental results demonstrate that structured storytelling significantly enhances children's social

behavior scores, suggesting its utility as a pedagogical tool in educational settings.

Conclusion: Storytelling based on the wisdom of Nahjul-Balagha has a measurable and positive effect on children's social behavior and personality development. Incorporating culturally and religiously meaningful narratives into educational programs can foster ethical learning and contribute to holistic development. This approach underscores the potential of integrating traditional wisdom into modern educational practices.

Keywords: Nahjul-Balagha, storytelling, social behavior, children, quasi-experimental study





تأثیر قصه‌گویی بر تقویت یادگیری رفتار اجتماعی کودکان و نوجوانان با بهره‌گیری از حکمت‌های نهج‌البلاغه

جعفر ولی‌پور^۱

چکیده

نهج‌البلاغه مهم‌ترین منبع دینی، فکری، فرهنگی و وجه مشترک مسلمانان، همواره مورد توجه بوده و با داشتن ویژگی مهم جامعیت، هدایتگر انسان به سعادت، امنیت و آرامش است. از جمله مشخصه‌های خاص نهج‌البلاغه، شیوه ویژه‌ای از گفتار است که در بسیاری از خطبه‌ها، نامه‌ها و حکمت‌ها به کار رفته است. هدف از پژوهش این مقاله بررسی تأثیر قصه‌گویی یکی از راه‌های اثرگذار، بر تقویت یادگیری رفتار اجتماعی در کودکان و نوجوانان را با نگاهی علمی بیان می‌کند. رفتار اجتماعی؛ در زندگی اجتماعی دارای تفاوت‌هایی در شکل، تعدد و شیوه‌های تقویت آن در نظم عمومی وجود دارد که مورد نظر است. روش پژوهش از نظر اهداف؛ کاربردی، از نظر داده‌ها، کمی و از نظر ماهیت و نوع مطالعه، شبه‌آزمایشی است که تعداد ۴۰ نفر از اعضای پسر ۹ تا ۱۱ سال کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهرستان نوشهر، به صورت تصادفی ساده به عنوان نمونه انتخاب و سپس در دو گروه ۲۰ نفری (آزمایش و کنترل) قرار گرفتند. یافته‌ها نشان می‌دهد توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب نمره یادگیری رفتار اجتماعی در مرحله پیش‌آزمون، بیشترین تعداد با ۳۷/۵ درصد در بازه نمره ۸۵-۷۵ و کمترین تعداد با ۲/۵ درصد در بازه نمره کمتر از ۵۰ و در مرحله پس‌آزمون بیشترین تعداد با ۵۵ درصد در بازه نمره ۱۰۰-۸۵ و کمترین تعداد با ۱۵ درصد در بازه نمره ۸۵-۷۵ بوده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که قصه‌گویی بر اساس حکمت‌های نهج‌البلاغه می‌تواند رفتار اجتماعی را به کودکان و نوجوانان منتقل کند و تأثیر مثبتی بر رشد شخصیتی آنان داشته باشند. همچنین، این قصه‌ها می‌توانند به تقویت یادگیری رفتار اجتماعی در کودکان و نوجوانان کمک کنند.

واژگان کلیدی

حکمت‌های نهج‌البلاغه، قصه‌گویی، کودکان و نوجوانان، یادگیری رفتار اجتماعی.

قصه‌گویی در کشور ما سابقه‌ای دیرینه دارد، اما نفوذ وسایل ارتباط‌جمعی و علاوه بر آن مسائل خاص حوزه‌های شهرنشینی، موجب شد تا نقش قصه‌گویی در جامعه و به‌ویژه خانواده‌ها کم‌رنگ شود. از سوی دیگر، قصه‌گویی به‌عنوان یک فنِ ناشناخته در نظام آموزش و پرورش نیز جایگاه شایسته‌ای ندارد به‌گونه‌ای که بسیاری از علاقه‌مندان به قصه‌گویی، از تجارب خود بهره برده و با روش‌های علمی این فن آشنایی ندارند. ورود به بحث تعلیم و تربیت به دلیل گستردگی آن، نیازمند دانش و تخصص است و اگر محققى واجد تخصص نباشد و علاوه بر آن پیرامون مسائل تربیتی، صبر و حوصله و دقت لازم را به کار نبرد، بی‌شک نمی‌تواند این نظام را به سرمنزل مقصود هدایت کند (حنیف، ۱۳۸۴: ۱۰۶-۱۰۴).

افلاطون، پرورش روح کودکان از طریق قصه را بسیار بیشتر از تربیتی می‌داند که جسم آن‌ها از طریق ورزش کسب می‌کند. از طریق قصه‌گویی می‌توان تغییرات زیادی در زمینه یادگیری، سوادآموزی و خلاقیت کودکان ایجاد کرد (Raymond, 2008). روانشناسان معتقدند کودکان از پنج‌سالگی به داستان و قصه علاقه‌مند می‌شوند. البته قصه‌گویی مستلزم ارتباطی دوجانبه و متقابل بین قصه‌گو و شنونده قصه است. قصه‌گو با نقل شفاهی یک داستان، برای شنوندگان خود، امکان تصویرسازی ذهنی را فراهم می‌سازد و آنان همچنان که قصه را می‌شنوند و صحنه‌ها، عمل داستان و شخصیت‌های آن را خلق می‌کنند، توانایی تجسم و خیال‌بافی که مبنای تصور خلاق است، در وجودشان شکوفا می‌شود. از میان انواع قصه‌ها به‌ویژه قصه‌های تخیلی یا علمی-تخیلی می‌توانند در فعال کردن قدرت تخیل و ایجاد روح نوجویی و حس کنجکاوی، ابزاری مناسب باشند.

استفاده هوشمندانه از قصه‌ها، نه تنها حس آینده کودکان را غنی می‌سازد، بلکه جانی تازه به تخیل آن‌ها می‌بخشد و توانایی کنترل و تسلط به تغییرات را در آن‌ها بالا می‌برد (میرهادی، ۱۳۷۳: ۲۰-۳۰). قصه‌ها با خلق دنیایی دیگر می‌توانند به جلب توجه و تمرکز در کودکان کمک کنند و آن‌ها را به دنیایی ماورای دنیای واقعی ببرند و به همین جهت قصه‌ها می‌توانند با پرورش قوه خیال و خیال‌پردازی در کودکان، آن‌ها را به سمت خلاقیت سوق دهند.

قصه‌گویی به‌عنوان یکی از ابزارهای تربیتی، از دیرباز در فرهنگ‌های مختلف جایگاه ویژه‌ای داشته است. نهج البلاغه، با داشتن آموزه‌های اخلاقی و تربیتی، می‌تواند منبعی ارزشمند برای قصه‌گویی باشد.

در دنیای امروز، کودکان و نوجوانان با چالش‌های اخلاقی و اجتماعی متعددی روبه‌رو

تأثیر قصه‌گویی بر تقویت یادگیری رفتار اجتماعی کودکان[...]

هستند. استفاده از منابع دینی مانند نهج‌البلاغه در قصه‌گویی می‌تواند به‌عنوان راهکاری مؤثر برای تربیت اخلاقی و اجتماعی آنان مطرح شود. این مقاله به دنبال پاسخ به این سؤال است که چگونه می‌توان آموزه‌های نهج‌البلاغه را به قصه‌های جذاب و آموزنده تبدیل کرد و این قصه‌ها چه تأثیری بر تربیت اخلاقی کودکان و نوجوانان دارند. قصه‌گویی نه تنها یک ابزار سرگرمی است، بلکه می‌تواند به‌عنوان وسیله‌ای برای انتقال ارزش‌ها و اصول اخلاقی به کودکان و نوجوانان استفاده شود. نهج‌البلاغه، با داشتن آموزه‌های عمیق و کاربردی، می‌تواند به‌عنوان منبعی غنی برای قصه‌گویی مورد استفاده قرار گیرد. اهمیت این موضوع در تربیت نسل آینده و انتقال ارزش‌های اسلامی به آنان بسیار برجسته است. هدف مقاله، بررسی جایگاه قصه‌گویی بر تقویت یادگیری رفتار اجتماعی در کودکان و نوجوانان با بهره‌مندی از کتب و اندیشه‌های پیشوایان دینی به‌ویژه حضرت علی (ع) و کتاب نهج‌البلاغه است. کتابی که مسائل و موضوعات آن به تعبیری کل جامعه را تحت پوشش قرار می‌دهد. دوره کودکی و نوجوانی، از دوران پیش‌دبستان تا پایان متوسطه اول در نظام تعلیم و تربیت است. جامعه هدف این مقاله نیز دوره تحصیلی ابتدایی و متوسطه اول است که تقریباً نیمی از جمعیت کودک و نوجوان را تحت پوشش خود دارد. در این مقاله، نقش قصه‌گویی در آشنایی کودکان و نوجوانان با کتاب‌ها و اندیشه‌های پیشوایان دینی مورد توجه قرار گرفته و تلاش شده است تا به این سؤال پاسخ دهد که:

- چگونه قصه‌گویی با مفاهیم دینی می‌تواند بر میزان تقویت یادگیری رفتار اجتماعی بر کودکان و نوجوانان اثرگذار باشد؟

فرضیه‌ها

فرضیه اصلی

به نظر می‌رسد بین قصه‌گویی از نهج‌البلاغه و تأثیر آن بر افزایش یادگیری رفتار اجتماعی کودکان پسر ۹ تا ۱۱ سال کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهرستان نوشهر رابطه وجود دارد.

فرضیه‌های فرعی

۱. به نظر می‌رسد که بین قصه‌گویی از نهج‌البلاغه و تأثیر آن بر افزایش سیالی کودکان پسر ۹ تا ۱۱ سال کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهرستان نوشهر رابطه وجود دارد.
۲. به نظر می‌رسد که بین قصه‌گویی از نهج‌البلاغه و تأثیر آن بر افزایش انعطاف

کودکان پسر ۹ تا ۱۱ سال کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهرستان نوشهر رابطه وجود دارد.

۳. به نظر می‌رسد که بین قصه‌گویی از نهج‌البلاغه و تأثیر آن بر افزایش ابتکار کودکان پسر ۹ تا ۱۱ سال کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهرستان نوشهر رابطه وجود دارد.

۴. به نظر می‌رسد که بین قصه‌گویی از نهج‌البلاغه و تأثیر آن بر افزایش بسط کودکان پسر ۹ تا ۱۱ سال کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهرستان نوشهر رابطه وجود دارد.

پیشینه پژوهش

با مروری بر پژوهش‌های انجام‌شده، می‌توان گفت، مطالعات بسیاری در حوزه یادگیری صورت گرفته است اما پژوهشی در خصوص استفاده از حکمت‌های نهج‌البلاغه به شیوه قصه‌گویی کمتر یا انجام نشده است.

دهقان‌زاده و همکاران (۱۳۹۴)، در مقاله‌ای با عنوان مقایسه اثربخشی الگوهای طراحی آموزشی رایگلو، گانیه و روش مرسوم در یادگیری دانش‌آموزان، اثبات شد، روش‌های طراحی‌شده در یادگیری دانش‌آموزان متفاوت است.

رحمانی و همکاران (۱۳۹۵) به بررسی و مقایسه تأثیر آموزش به دو شیوه نقشه‌های مفهومی و سنتی بر یادگیری دانش‌آموزان درباره مفاهیم درس شیمی سال سوم دبیرستان که با استفاده از نظریه فضای دانش به تجزیه و تحلیل آن پرداخته شده است آن‌ها که از طرح نیمه آزمایشی به صورت پیش‌آزمون و پس‌آزمون با گروه کنترل استفاده کردند، نشان داد تفاوت نگرش در دو گروه معنی‌دار است و ساختارهای دانش گروه کاوشگری منسجم‌تر بوده و مسیر بحرانی آموزش آن متفاوت از مسیر گروه سنتی است.

پناهی و همکاران (۱۳۹۶) بر مبنای فلسفه یادگیری با تأکید بر نظریه یادگیری پینچ، تبیین کردند. در این راستا، با استفاده از شیوه تحلیل مفهومی، ابتدا مفهوم یادگیری و دیدگاه‌های روان‌شناسانه و نیز مکاتب فلسفی یادگیری ارائه شده است. وینچ همچون رفتارگرایان با مفهوم تربیت موافق است، اما برداشت او از تربیت متفاوت با نظر رفتارگرایان است. همچنین او بر اهمیت تأثیر توجه و تفکر در یادگیری تأکید می‌کند. این همان چیزی است که به صورت برجسته در نظریه‌های شناختی و به صورت کم‌رنگ‌تر در نظریه‌های رفتاری نیز دیده می‌شود.

تأثیر قصه‌گویی بر تقویت یادگیری رفتار اجتماعی کودکان [...] |

رحیمی و همکار (۱۳۹۵) کاریست نظریه هوش‌های چندگانه گاردنر در آموزش و یادگیری در پاسخ به این سؤال‌ها انجام شد که نظریه هوش‌های چندگانه چه ویژگی‌هایی دارد؟ و کاربرد آن در آموزش و یادگیری دانش‌آموزان چیست؟ به روش مروری، به این نتیجه رسیدند، کاربرد نظریه هوش‌های چندگانه گامی مهم در پرورش استعداد‌های دانش‌آموزان تلقی شده و توجه به این حوزه شناختی، توانسته راهبردهای یادگیری فعال و ارزیابی پویا را در اختیار مربیان و برنامه‌ریزان آموزشی قرار دهد؛ بنابراین توصیه می‌گردد که آموزش مبتنی بر هوش‌های چندگانه در دستور کار برنامه‌ریزان آموزشی و معلمان به‌ویژه در دوره‌های پیش‌دبستان و دبستان قرار گیرد.

چالاک و همکاران (۱۳۹۷) به تأثیر قصه‌گویی و داستان‌گویی به سبک ادبی (داستان‌های کلیه و دمنه) بر پرورش خلاقیت و کاهش خشم در دو گروه آزمایش و کنترل به روش آزمایشی از نوع پیش‌آزمون - پس‌آزمون با گروه کنترل پرداخته و یافته‌های به‌دست‌آمده نشان داد که میانگین نمرات خلاقیت در پس‌آزمون گروه آزمایش به‌طور معناداری از میانگین نمرات پس‌آزمون در گروه کنترل بالاتر است همچنین میانگین نمرات خشم در پس‌آزمون گروه آزمایش به‌طور معناداری از میانگین نمرات پس‌آزمون در گروه کنترل پایین‌تر است. نتیجه‌گیری: نتیجه‌گیری می‌شود که قصه‌گویی و داستان‌گویی به سبک ادبی (داستان‌های کلیه و دمنه) موجب افزایش و پرورش خلاقیت و کاهش و کنترل خشم می‌شود.

همایی و همکاران (۱۳۸۸) تأثیر قصه‌گویی بر سازگاری کودکان با روش پژوهش آزمایشی با دو گروه آزمایش و کنترل و اجرای پیش‌آزمون و پس‌آزمون به این نتیجه رسیدند بین میانگین شش حیطه رفتار سازگاری کودکان گروه آزمایش و کنترل، درزمینه تأثیر قصه‌گویی بر رفتار آن‌ها تفاوت معناداری وجود دارد.

در تحقیقات و نوشته‌های پیشین مطالب بسیاری در خصوص شیوه‌های یادگیری (قصه‌گویی) آمده است؛ اما پیرامون این فعالیت بر اساس حکمت‌های نهج‌البلاغه، تحقیق مستقلی انجام نشده است. این مقاله سعی دارد تا تأثیر قصه‌گویی بر یادگیری رفتار اجتماعی را با بهره‌گیری از حکمت‌های نهج‌البلاغه نشان دهد.

مبانی نظری پژوهش

یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های و ارزش‌هایی است که می‌توان آن را در قالب ارزش‌های شخصی به شمار آورد. «ارزش‌های شخصی» از منظر تئوری وسیله-هدف، هدف‌هایی هستند که

افراد در جستجوی آن‌ها می‌باشند. از نظر روکیچ، ارزش‌های شخصی و غایی هر فرد ترکیبی از هجده هدف متعالی ذیل هستند: زندگی راحت و آسوده، زندگی هیجان‌انگیز، نوعی احساس موفقیت و انجام کار، جهانی مملو از صلح و آرامش، جهانی زیبا، برابری، شادی، امنیت خانوادگی، آزادی، اوج عشق، امنیت ملی، رستگاری، لذت، ارزش قائل شدن برای خود، مقبولیت اجتماعی، خرد، هماهنگی درونی و دوستی (Perry, 2023) «زندگی خوب» برای هر فرد در هر نقطه از جهان حاصل ترکیب متفاوتی از این هجده ارزش غایی است. اگر تمام عوامل ظهور تمدن و فرهنگ انسان، کشف، تجزیه و تحلیل گردد، بدون تردید یکی از مهم‌ترین علل آن «استعداد یادگیری» در انسان است. از این رو، امروزه همه ملت‌ها تلاش می‌کنند از این امتیاز خود بیشترین سود را برده و بر میزان تجربیات و اطلاعات بیفزایند. این‌گونه است که در مباحث یادگیری، می‌توان عمل یادگیری را در سه حوزه کلی تقسیم کرد: (شعاری‌نژاد، ۱۳۵۱: ۴۵-۳۷).

الف) یادگیری اولیه؛ که در نتیجه رفع نیازهای اولیه انجام می‌گیرد، مانند لباس پوشیدن، غذا خوردن و ... عواملی که فرد را به یادگیری وامی‌دارند،
 ب) یادگیری ثانویه؛ از آنجائی که عواملی که فرد را به یادگیری وادار می‌کنند، اکتسابی بوده و شخص آن‌ها را آموخته، از اصول خاصی پیروی می‌کند. در این حوزه یادگیری، شخص به ارزش‌های مسائل آموختنی آگاه است.
 ج) یادگیری اجتماعی: در این حوزه از یادگیری، ابتدا؛ تشویق‌ها و تنبیه‌های اجتماعی، دوم؛ کسب عادت‌ها ناشی از رشد از بچگی به بزرگسالی که در آینده به آن نیاز دارد، سوم اینکه؛ یادگیری زبان خاص جامعه‌ای که کودک در آن بزرگ شده و ناگزیر به برقراری ارتباط با جامعه است.

مفهوم و معنای یادگیری

یادگیری به فرایند ایجاد تغییر نسبتاً پایدار در رفتار یا توان رفتاری که حاصل تجربه است، گفته می‌شود و نمی‌توان آن را به حالت‌های موقتی بدن مانند آنچه براهر بیماری، خستگی یا داروها پدید می‌آید، نسبت داد (سیف، ۱۳۸۸: ۶۲). یادگیری، فرآیندی است که دانسته‌ها و کنش‌های شخصی و محیطی را برای به دست آوردن دانش یا غنی‌سازی آن، ارزش‌ها، نگرش‌ها، مهارت‌ها، رفتار و جهان‌بینی فرد را فراهم می‌آورد.

مروری بر نظریه‌های یادگیری نشان می‌دهد، شناخت شیوه‌های مختلف بر شکل و روند یادگیری تأثیرگذار است. در این میان یادگیری مهارت‌های اجتماعی به‌ویژه تقویت یادگیری رفتار اجتماعی با بهره‌گیری از حکمت‌های نهج‌البلاغه از طریق قصه‌گویی، می‌تواند مؤثر واقع شود.

نظریه رفتارگرایی

رفتارگرایی، می‌گوید رفتار، باید به وسیلهٔ تجارب قابل مشاهده، تبیین شود نه به وسیلهٔ فرآیندهای ذهنی. از نظر رفتارگرایان، رفتار آن چیزی است که انجام می‌دهیم و مستقیماً قابل مشاهده است و افکار، احساسات و انگیزه‌ها، موضوع‌های مناسبی برای علم مطالعه رفتار نیستند (بیابانگرد، ۱۳۸۴: ۵۱). به اعتقاد صاحب‌نظران در فرآیند یادگیری، ابتدا «حالتی» در یادگیرنده اثر کرده، سپس او را وادار به فعالیت می‌نماید و بین آن وضع یا حالت و پاسخ ارائه‌شده، ارتباط برقرار می‌شود و عمل یادگیری انجام می‌پذیرد (شعبانی، ۱۳۸۳: ۳۹).

نظریه‌های شناختی

یادگیری کسب و بازسازی ساختارهای شناختی است که از طریق آن، اطلاعات پردازش و در حافظه ذخیره می‌شوند. آنان بر این باورند که یادگیری، یک فرآیند درونی است که ممکن است به صورت تغییر فوری در رفتار آشکار، ظاهر نشود بلکه به صورت توانایی‌هایی در فرد ایجاد و در حافظهٔ او ذخیره می‌شود و هر وقت که بخواهد، می‌تواند آن توانایی‌ها را مورد استفاده قرار دهد (سیف، ۱۳۸۷: ۴۱۵).

نظریه گشتالت

بر اساس این نظریه، کل هر چیزی، از مجموع اجزای آن فراتر است. برای مثال با گوش فرادادن به نت‌های مجزای یک ارکستر سمفونی، قادر به درک تجربه گوش دادن، نیستیم. موسیقی حاصل از ارکستر چیزی فراتر از مجموع نت‌هایی است که نوازندگان مختلف اجرا می‌کنند؛ بنابراین، آهنگ، دارای یک کیفیت منحصر به فرد ترکیبی است که با مجموع قسمت‌های آن متفاوت است (Hergenhahn, 2003).

نظریهٔ تداعی

تداعی، به معنای یادآوری، همخوانی و همبستگی است که در درجهٔ نخست با حواس ارتباط داشته و در روش همخوانی اندیشه‌ها و ایجاد صورت‌های ذهنی و یادآوری اثر فراوانی دارد. به گونه‌ای که قوانین آن، پوششی برای تعمیم‌های تجربی و نظری در مورد چگونگی تشکیل تداعی‌ها است. مجاورت، معمولی‌ترین این قوانین است و بر اساس آن، چیزهایی که در مکان و زمان واحد، هم‌زمان و باهم روی دهند با یکدیگر پیوستگی پیدا می‌کنند. طبق قانون مشابهت، محرک‌ها با خصوصیات و منبع مشابه، با هم مرتبط می‌شوند (پورافکاری، ۱۳۷۲: ۱۱۲-۱۰۲).

نظریه هوش‌های چندگانه

یادگیری فرایندی انسانی و عام بوده که افراد طبق اصولی مشابه کسب می‌کنند. سطح هوش هر فرد شامل «هوش‌های» متمایزی همچون؛ هوش منطقی-ریاضی، هوش زبان‌شناسی، هوش فضایی، هوش موسیقایی، هوش فیزیکی- حرکتی، هوش بین‌فردی و هوش بین‌فردی (Gardner, 1983). اگرچه این نظریات بر پایه حدس و گمان است، اما معلمان از این نظریه جهت گسترش چارچوب مفهومی فراتر از محدوده‌های سنتی مهارت در برنامه‌های درسی و تست استفاده می‌کنند.

نظریه یادگیری تجربی

یادگیری به عنوان چرخه‌ای که با تجربه آغاز، با تفکر و تأمل ادامه و به عمل می‌انجامد. دیوید کلب در زمینه رفتار سازمانی و روانشناسی سازمانی، یادگیری و آموزش شغلی و حرفه‌ای، تحقیقاتی را انجام داد و سبک یادگیری تجربه‌ای کلب را بنیان نهاد (همایونی و عبداللهی، ۱۳۸۲: ۱۸۰). این نظریه مبتنی بر نظریه‌های یادگیری اجتماعی و ساخت‌گرا بوده اما تجربه را در مرکز فرایند یادگیری قرار می‌دهد.

نظریه تعلیم و تربیت

دیوئی چهار ویژگی تعلیم و تربیت؛ الف) تعلیم و تربیت ضرورت زندگی است. ب) تعلیم و تربیت به مثابه کنش اجتماعی. ج) تعلیم و تربیت به مثابه راهنمایی. د) تعلیم و تربیت به مثابه رشد را برمی‌شمرد (Dewey, 2003).

در این تحقیق براساس نظریه تعلیم و تربیت، فعالیت قصه‌گویی و تأثیر آن در یادگیری رفتار اجتماعی مورد بررسی قرار گرفته است.

مفهوم قصه‌گویی

نخستین تعریف نوشتاری از فعالیتی که به شکل مبهم، شبیه قصه‌گویی است، در پاپیروس مصری معروف به «پاپیروس وستکار» است که در فاصله میان سلسله دوازدهم و هیجدهم ثبت شده است (Green, 2000). قصه‌گویی، هنر یا حرفه نقل داستان به صورت شعر یا نثر است که قصه‌گو آن را در برابر شنونده اجرا می‌کند (حجازی، ۱۳۸۴: ۴۲).

جدول ۱. انواع قصه‌گویی

ردیف	قصه‌گویی	شرح
۱	نقلانه	خلق و یا اجرای حکایت‌های شفاهی شاعرانه و نقل حوادث تاریخی (Plovsky, ۱۹۸۵)
۲	قومی	اجرا در خانه، گردهمایی اجتماعی، خیابان و بازارها (پولادی، ۱۳۸۷)

تأثیر قصه‌گویی بر تقویت یادگیری رفتار اجتماعی کودکان [۱۰۰]

داستان‌ها را برای تشریح و ترویج مذهب (Plovsky, ۱۹۸۵)	مذهبی	۳
قصه و حضور در محلی عمومی، اما سرپوشیده (حنیف، ۱۳۸۹)	تماشاخانه‌ای	۴
اجرای قصه در کتابخانه برای کودکان (Green, ۲۰۰۰)	کتابخانه‌ای	۵
فضای اردوها (Plovsky, ۱۹۸۵)	اردو	۶
تولید قصه به کمک ابزارهای دیجیتال (پولادی، ۱۳۸۷)	دیجیتالی	۷

قصه‌گویی و هدف‌گذاری

قصه‌گویی در پیشبرد برنامه‌های آموزشی دارای جایگاه ویژه‌ای است. به‌گونه‌ای که تجربیات عملی را در اختیار مخاطبانانش قرار می‌دهد و از آنجاییکه قصه‌گویی با طبیعت کودکان و نوجوانان نزدیکی داشته و اهدافی که در راستای یادگیری و شیوه‌های آن مدنظر است با اهداف قصه‌گویی در یک راستا قرار گرفته‌اند، استفاده از شیوه قصه‌گویی می‌تواند در آموزش مهارت‌های زندگی در ابعاد مختلف (آموزشی، تربیتی، پرورشی و...) تأثیر بسزایی داشته باشد. موارد مشترک میان اهداف مورد نظر برنامه‌ریزان آموزش مهارت‌های زندگی، همسانی کتاب‌های این گروه سنی (به ویژه، کتاب‌های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان) و بهره‌گیری از حکمت‌های نهج‌البلاغه را می‌توان مدنظر قرار داد.

جدول ۲. هدف‌گذاری

مفهوم	آموزه	ردیف
نهادینه کردن مفاهیم اخلاقی و انسانی	آموزه‌های اخلاقی	۱
آشنایی با فرهنگ خانوادگی و آداب اجتماعی	آگاهی از اصول فرهنگی و اعتقادی	۲
آشنایی با کلمات و عبارات جدید، پیچیدگی‌های زبان	افزایش مهارت‌های کلامی	۳
افزایش قدرت شنیداری	افزایش مهارت‌های شنیداری	۴
افزایش قدرت خلاقیت و تصویرسازی	افزایش قدرت تخیل، تصویرسازی و خلاقیت	۵
افزایش سطح تمرکز	تقویت حافظه	۶

مدل مورد نظر مطالعات نظری تحقیق (نگارنده)

گسترش محدوده‌های فکری کودکان و نوجوانان

کودکان و نوجوانان، اغلب با مهارت‌های اجتماعی مختلف آشنایی ندارند اما با گفتن قصه‌هایی پیرامون این موضوع، می‌توان آنان را با این مفاهیم آشنا کرد. قصه‌گو، سعی می‌کند با گفتن قصه‌های مربوط به مهارت‌آموزی‌ها، سطح درک و فهم او را افزایش و محدوده فکری او را نسبت به رفتار اجتماعی‌اش، گسترده کند.

جدول ۳. گسترش محدوده‌های فکری

مفهوم	گستره محدوده فکری	ردیف
قصه‌گویی قدمی ابتدایی برای یادگیری‌های آینده‌شان	شروع یادگیری ارتباطی اصولی	۱
رفع تردید در حوزه پرسشگری	افزایش توانایی پرسشگری	۲
هدایت غیرمستقیم به سمت مشکلات و راهنمایی جهت حل مشکل	آرامش و عقلانیت در رویارویی با مشکلات	۳

روش مربی برای کار با اعضا

برنامه‌ریزی برای کارگاه قصه‌گویی با در نظر گرفتن مسائل پرورشی می‌توان دیدگاه‌های آموزشی زیادی را در آن گنجانند. در قصه‌گویی، بدون آشنایی با انواع، روش‌ها و تکنیک‌ها نمی‌توان کار زیادی انجام داد. در این مرحله، اعضا ضمن آشنایی با شرایط، امکانات و ویژگی‌های کارگاه، با فعالیت‌های مورد نظر در این کارگاه آشنا، سپس مراحل و زمان‌بندی کارگاه ارائه می‌گردد. کتاب‌ها برای قصه‌گویی و اجرای برنامه، براساس گروه سنی شرکت‌کنندگان انتخاب شده است.

جدول ۴. روش کار مربی

کتاب مرتبط برای قصه‌گویی	شماره حکمت	عنوان حکمت	زمان به دقیقه	جلسه
قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب	۵	ارزش علم، ادب و تفکر	۴۵	اول
دوستی زیباست	۱۲	اهمیت دوستی و حفظ دوست	۴۵	دوم
حکایت‌های سعدی	۳۳	میانه‌روی در مصرف	۴۵	سوم
قصه‌های کلیله و دمنه	۶۵	نتیجه از دست دادن دوستان	۴۵	چهارم
شریک باش	۶۷	بخشش کم، بهتر از هیچ ندادن	۴۵	پنجم
ببرجوان و انسان پیر	۸۱	ارزش تخصص و تجربه	۴۵	ششم
قتدیل کوچک	۱۱۸	استفاده از فرصت‌ها	۴۵	هفتم
آن مرد با اسب آمد	۱۴۰	قناعت و بی‌نیازی	۴۵	هشتم
گلدان خالی	۴۵۸	نشانه ایمان، راستگویی	۴۵	نهم
او	۷۱	نشانه کمال عقل	۴۵	دهم

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر از نظر اهداف، کاربردی، از نظر داده‌ها کمی و از نظر ماهیت و نوع مطالعه از نوع شبه آزمایشی است. حجم نمونه ابتدا ۶۰ نفر به صورت تصادفی ساده به

تأثیر قصه‌گویی بر تقویت یادگیری رفتار اجتماعی کودکان[...]

عنوان نمونه انتخاب شدند. سپس براساس نمره پرسشنامه (آزمون تفکر خلاق تورنس) تعداد ۴۰ نفر از اعضای پسر ۹ تا ۱۱ سال کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهرستان نوشهر و سپس در دو گروه ۲۰ نفری (آزمایش و کنترل) قرار می‌گیرند. فعالیت، در مدت جلسات تعیین شده، با گروه آزمایش آموزش آغاز و پس از پایان در هر دو گروه آزمون خلاقیت تورنس مجدداً اجرا می‌گردد.

جامعه آماری تحقیق، اعضای مرکز فرهنگی و هنری کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهرستان نوشهر بوده که براساس اطلاعات استخراج شده از سامانه کتابداری، به عنوان عضو به مرکز مراجعه می‌کنند. گردآوری اطلاعات در پژوهش حاضر علاوه بر روش‌های آمار توصیفی مانند رسم جداول توزیع فراوانی و جداول مشخصه آماری، از آزمون آماری موسوم t مستقل استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

اطلاعات گروه نمونه (حجم نمونه: ۴۰)

جدول ۵. توصیف نمونه آماری بر اساس گروه

جنسیت	گروه	فراوانی	درصد
پسر	آزمایش	۲۰	۵۰٪
	کنترل	۲۰	۵۰٪
جمع	۲	۴۰	۱۰۰٪

توزیع فراوانی پاسخ‌گویان برحسب نمره یادگیری رفتار اجتماعی در مرحله پیش‌آزمون، جدول (۵)، بیشترین تعداد پاسخ‌گویان با ۳۷/۵ درصد در بازه نمره ۸۵-۷۵ و کمترین تعداد با ۲/۵ درصد در بازه نمره کمتر از ۵۰ می‌باشند.

جدول ۶. فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب نمره یادگیری رفتار اجتماعی در مرحله پیش‌آزمون

نمره	فراوانی	درصد
کمتر از ۵۰	۱	۲/۵
۵۰ - ۷۵	۱۱	۲۷/۵
۷۵ - ۸۵	۱۴	۳۵
۸۵ - ۱۰۰	۱۰	۲۵
۱۰۰ - ۱۲۰	۴	۱۰
کل	۴۰	۱۰۰

جدول ۷. آماره‌های توصیفی متغیر یادگیری رفتاراجتماعی در مرحله پیش‌آزمون

نام متغیر	گروه	میانگین	انحراف معیار	چولگی	بیشترین	کمترین
یادگیری رفتاراجتماعی	آزمایش	۹۷/۵	۱۸/۵۳	-۰/۱۳۷	۱۱۷	۸۴
	کنترل	۱۰۳/۶	۱۷/۴	-۰/۱۴۷	۹۰	۴۸

توزیع فراوانی پاسخ‌گویان برحسب نمره یادگیری رفتاراجتماعی در مرحله پس‌آزمون و یافته‌های جدول (۷) بیشترین تعداد پاسخ‌گویان با ۵۵ درصد در بازه نمره ۸۵-۱۰۰ و کمترین تعداد با ۱۵ درصد در بازه نمره ۷۵-۸۵ می‌باشند.

جدول ۸. فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب نمره یادگیری رفتاراجتماعی در مرحله پس‌آزمون

نمره	فراوانی	درصد
۷۵-۸۵	۲	۱۰
۸۵-۱۰۰	۱۱	۵۵
۱۰۰-۱۲۰	۷	۳۵
کل	۲۰	۱۰۰

جدول ۹. آماره‌های توصیفی متغیر یادگیری رفتاراجتماعی در مرحله پس‌آزمون

نام متغیر	گروه	میانگین	انحراف معیار	چولگی	بیشترین	کمترین
یادگیری رفتاراجتماعی	آزمایش	۹۹/۸	۱۹/۵۵	-۰/۱۴۵	۱۱۸	۸۵

جدول ۱۰. آماره‌های توصیفی مولفه‌های متغیر یادگیری رفتاراجتماعی

نام متغیر	نوع آزمون	گروه	میانگین	انحراف معیار	چولگی	بیشترین	کمترین
سیالی	پیش‌آزمون	آزمایش	۱۱/۵۶	۱/۹۶۰	-۰/۴۰۹	۱۶	۷
		کنترل	۱۳/۸۲	۱/۱۹۵	-۰/۳۹۲	۱۶	۱۲
	پس‌آزمون	آزمایش	۱۵/۵۳	۲/۹۵۹	-۰/۳۱۱	۱۸	۷
		کنترل	۱۴/۸۰	۱/۱۹۶	-۰/۳۹۳	۱۶	۱۱
انعطاف	پیش‌آزمون	آزمایش	۱۲	۱/۵۲۱	-۰/۲۹۹	۱۳	۸
		کنترل	۱۳/۴۵	۱/۲۳۴	-۰/۲۴۶	۱۶	۱۰
	پس‌آزمون	آزمایش	۱۶	۱/۶۱۸	-۰/۳۱۲	۲۰	۱۰
		کنترل	۹۴/۱۱	۱/۲۳۲	-۰/۴۲۵	۱۴	۱۲

تأثیر قصه‌گویی بر تقویت یادگیری رفتار اجتماعی کودکان [...] |

ابتکار	پیش‌آزمون	آزمایش	۱۱/۳۴	۱/۸۱۵	-۰/۶۴۱	۱۵	۷
		کنترل	۱۳/۶۵	۱/۸۱۲	-۰/۲۹۳	۱۵	۱۲
پس‌آزمون	پس‌آزمون	آزمایش	۱۶/۳۴	۲/۸۳۲	-۰/۶۷۰	۱۹	۱۲
		کنترل	۱۳/۶۶	۱/۸۱۳	-۰/۲۹۲	۱۶	۱۱
بسط با جزئیات	پیش‌آزمون	آزمایش	۱۱/۴۴	۲۰/۸۸	-۱/۵۰	۱۴	۶
		کنترل	۱۳/۸۱	۰/۸۹۳	-۰/۰۵۸	۱۵	۱۲
	پس‌آزمون	آزمایش	۱۶/۴۶	۲۰/۰۷	-۱/۵۶۲	۱۹	۶
		کنترل	۱۴/۷۹	۰/۸۹۲	-۰/۰۶۰	۱۵	۱۲

جدول ۱۱. تحلیل واریانس یک‌طرفه مولفه‌های متغیر یادگیری رفتار اجتماعی

sig	F	میانگین مربع	Dr	مجموع مربعات		
۰/۳۶۴	۱۰/۰۴۰	۳/۱۷۷	۲	۶/۳۵۳	بین گروه‌ها	سیالی
		۳/۰۵۵	۳۷	۱۱۳/۰۲۲	درون گروه‌ها	
			۳۹	۱۱۹/۳۷۶	مجموع	
۰/۰۴۰	۳/۵۰۸	۸/۰۴۷	۲	۱۶/۰۹۳	بین گروه‌ها	انعطاف
		۲/۲۹۴	۳۷	۸۴/۸۸۲	درون گروه‌ها	
			۳۹	۱۰۰/۹۷۵	مجموع	
۰/۰۰۲	۷/۱۱۴	۱۸/۸۷۲	۲	۳۷/۷۴۴	بین گروه‌ها	ابتکار
		۲/۶۵۳	۳۷	۹۸/۱۵۶	درون گروه‌ها	
			۳۹	۱۳۵/۹۰۰	مجموع	
۰/۰۱۹	۴/۴۳۰	۱۷/۵۲۲	۲	۳۵/۰۴۳	بین گروه‌ها	بسط
		۳/۹۵۵	۳۷	۱۴۶/۳۳۲	درون گروه‌ها	
			۳۹	۱۸۱/۳۷۵	مجموع	
۰/۰۰۴	۷/۹۳۳	۳۸۴/۰۲۵	۲	۷۶۸/۰۵۰	بین گروه‌ها	آزمایش
		۴۸/۴۰۶	۳۷	۸۲۲/۹۰۰	درون گروه‌ها	
			۳۹	۱۵۹۰/۹۵۰	مجموع	
۰/۱۲۶	۲/۳۵۰	۱۷۳/۷۰۰	۲	۳۴۷/۴۰۰	بین گروه‌ها	کنترل
		۷۳/۹۰۶	۳۷	۱۲۵۶/۴۰۰	درون گروه‌ها	
				۱۶۰۳/۸۰۰	مجموع	

برای مقایسه میانگین پنج متغیر («سیالی»، «انعطاف»، «ابتکار»، «بسط»، «آزمایش») در مقابل یک متغیر دیگر یا یک گروه کنترل («کنترل») در سطح معناداری (sig)، جدول ارائه شده که هر بخش دارای سطوح «بین گروه‌ها» و «درون گروه‌ها» است، این ساختار معمولاً در تحلیل واریانس با تعداد گروه‌های مختلف مشاهده می‌شود. برای نتیجه‌گیری در مورد تفاوت معنادار بین گروه‌ها، ما باید sig را با سطح آلفای موردنظر (0/05) مقایسه کنیم. اگر $sig > 0/05$ باشد، تفاوت معناداری بین گروه‌ها وجود دارد. معناداری: پنج متغیر اول (سیالی، انعطاف، ابتکار، بسط، آزمایش) نشان می‌دهند که تفاوت معناداری در میانگین‌های گروه‌های مورد مقایسه برای این متغیرها وجود دارد ($sig > 0/05$).

عدم معناداری: متغیر ششم («کنترل») نشان می‌دهد که تفاوت مشاهده شده بین میانگین گروه‌ها در این متغیر، با سطح اطمینان 95٪، قابل استناد نیست و ممکن است ناشی از شانس باشد ($sig = 0/126 < 0/05$). بیشترین اثر: متغیر «آزمایش» بالاترین آماره F و پایین‌ترین سطح معناداری (نزدیک‌ترین به صفر) را دارد که نشان‌دهنده بزرگ‌ترین تفاوت بین میانگین گروه‌ها برای این متغیر است. با این حال، بر اساس خروجی آماری، می‌توان گفت که متغیرهای «سیالی»، «انعطاف»، «ابتکار»، «بسط» و «آزمایش» تحت تأثیر گروه قرار گرفته و تفاوت معناداری را نشان می‌دهند.

آمار استنباطی

آزمون فرضیات

فرضیه اصلی

به نظر می‌رسد بین قصه‌گویی از نهج البلاغه و تأثیر آن بر افزایش یادگیری رفتار اجتماعی کودکان پسر 9 تا 11 سال کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهرستان نوشهر رابطه وجود دارد.

- H0: بین قصه‌گویی از نهج البلاغه و تأثیر آن بر افزایش یادگیری رفتار اجتماعی کودکان پسر 9 تا 11 سال کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهرستان نوشهر رابطه وجود ندارد.
- H1: بین قصه‌گویی از نهج البلاغه و تأثیر آن بر افزایش یادگیری رفتار اجتماعی بر کودکان پسر 9 تا 11 سال کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهرستان نوشهر رابطه وجود دارد.

تأثیر قصه‌گویی بر تقویت یادگیری رفتار اجتماعی کودکان [...] |

جدول ۱۲. نتایج آزمون T دو گروه مستقل

متغیر	گروه	میانگین	درجه آزادی	آماره t	سطح معناداری
یادگیری رفتاراجتماعی	کنترل	۱۹/۷۷	۲۰	۱۹/۶۷	۰/۰۰۱
	آزمایش	۲۶/۲۶	۲۰		

نتایج جدول نشان می‌دهد آزمون T محاسبه شده برای مولفه یادگیری رفتاراجتماعی، مقدار سطح معناداری برابر با ۰/۰۰۱ و کمتر از سطح معناداری $P < ۰/۰۵$ بوده و حاکی از معناداری فرضیه می‌باشد و می‌توان گفت، میان دو گروه کنترل و آزمایش تفاوت وجود دارد؛ بنابراین می‌توان چنین نتیجه گرفت بین نمرات مولفه یادگیری رفتاراجتماعی در دو گروه آزمایش و کنترل تفاوت معناداری وجود دارد. نتایج بدست آمده، مقدار میانگین گروه آزمایش در مولفه یادگیری رفتاراجتماعی را برابر با ۲۶/۲۶ و مقدار میانگین در گروه کنترل برابر با ۱۹/۷۷ نشان می‌دهد و با توجه به معنادار بودن فرضیه، می‌توان گفت با مداخله دادن قصه‌گویی از نهج البلاغه در گروه آزمایش تاثیرگذار و میزان تأثیرگذاری در یادگیری رفتاراجتماعی اعضا را بالا برده است.

فرضیه اول

بین قصه‌گویی از نهج البلاغه و تأثیر آن بر افزایش سیالی کودکان پسر ۹ تا ۱۱ سال کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهرستان نوشهر رابطه وجود دارد.

H0: بین قصه‌گویی از نهج البلاغه و سیالی در دو گروه کنترل و آزمایش اعضای ۹ تا ۱۱ سال در کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهرستان نوشهر تفاوت معناداری وجود ندارد.

H1: بین قصه‌گویی از نهج البلاغه و سیالی در دو گروه کنترل و آزمایش اعضای ۹ تا ۱۱ سال در کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهرستان نوشهر تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۱۳. نتایج آزمون T دو گروه مستقل

متغیر	گروه	میانگین	درجه آزادی	آماره t	سطح معناداری
سیالی	کنترل	۲۰/۶۷	۲۰	۱۸/۵۴	۰/۰۲۶
	آزمایش	۲۴/۵۳	۲۰		

نتایج جدول نشان می‌دهد آزمون T محاسبه شده برای مولفه سیالی، مقدار سطح معناداری برابر با ۰/۰۲۶ و کمتر از سطح معناداری $P < ۰/۰۵$ بوده و حاکی از معنادار بودن

فرضیه است. از این رو می‌توان گفت میان دو گروه کنترل و آزمایش تفاوت وجود دارد؛ بنابراین می‌توان چنین نتیجه گرفت بین نمرات مولفه سیالی در دو گروه آزمایش و کنترل تفاوت معناداری وجود دارد. نتایج بدست آمده، مقدار میانگین گروه آزمایش در مولفه سیالی برابر با $24/53$ و مقدار میانگین در گروه کنترل برابر با $20/67$ را نشان می‌دهد و با توجه به معنادار بودن فرضیه، می‌توان گفت با مداخله دادن قصه‌گویی از نهج البلاغه بر سیالی اعضاء در گروه آزمایش تاثیرگذار و میزان مولفه سیالی در یادگیری رفتار اجتماعی اعضاء را بالا برده است.

فرضیه دوم

بین قصه‌گویی از نهج البلاغه و تأثیر آن بر افزایش انعطاف کودکان پسر ۹ تا ۱۱ سال کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهرستان نوشهر رابطه وجود دارد.

H0: بین قصه‌گویی از نهج البلاغه و انعطاف در دو گروه کنترل و آزمایش اعضای ۹ تا ۱۱ سال در کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهرستان نوشهر تفاوت معناداری وجود ندارد.

H1: بین قصه‌گویی از نهج البلاغه و انعطاف در دو گروه کنترل و آزمایش اعضای ۹ تا ۱۱ سال در کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهرستان نوشهر تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۱۴. نتایج آزمون T دو گروه مستقل

متغیر	گروه	میانگین	درجه آزادی	آماره t	سطح معنی داری
انعطاف	کنترل	۲۱/۱۵	۲۰	۱۸/۵۱	۰/۰۰۰
	آزمایش	۲۵/۳۱	۲۰		

نتایج جدول نشان می‌دهد آزمون T محاسبه شده برای مولفه انعطاف، مقدار سطح معناداری برابر با $0/000$ و کمتر از سطح معناداری $0/05 < P$ ، حاکی از معنادار بودن فرضیه است و می‌توان گفت، بین دو گروه کنترل و آزمایش تفاوت وجود دارد؛ بنابراین می‌توان چنین نتیجه گرفت بین نمرات مولفه انعطاف در دو گروه آزمایش و کنترل تفاوت معناداری وجود دارد. نتایج بدست آمده، مقدار میانگین در گروه آزمایش در مولفه انعطاف را برابر با $25/31$ و مقدار میانگین در گروه کنترل را برابر با $21/15$ نشان می‌دهد و با توجه به معنادار بودن فرضیه، می‌توان گفت با مداخله دادن قصه‌گویی از نهج البلاغه بر انعطاف اعضاء در گروه آزمایش تاثیرگذار و میزان مولفه انعطاف در یادگیری رفتار اجتماعی اعضاء را بالا برده است.

تأثیر قصه‌گویی بر تقویت یادگیری رفتار اجتماعی کودکان[...]

فرضیه سوم

بین قصه‌گویی از نهج البلاغه و تأثیر آن بر افزایش ابتکار کودکان پسر ۹ تا ۱۱ سال کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهرستان نوشهر رابطه وجود دارد.

H0: بین قصه‌گویی از نهج البلاغه و ابتکار در دو گروه کنترل و آزمایش اعضای ۹ تا ۱۱ سال در کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهرستان نوشهر تفاوت معناداری وجود ندارد.

H1: بین قصه‌گویی از نهج البلاغه و ابتکار در دو گروه کنترل و آزمایش اعضای ۹ تا ۱۱ سال در کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهرستان نوشهر تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۱۵. نتایج آزمون T دو گروه مستقل

متغیر	گروه	میانگین	درجه آزادی	آماره t	سطح معناداری
ابتکار	کنترل	۲۰/۱۷	۲۰	۱۷/۶۶	۰/۰۳۲
	آزمایش	۲۴/۲۰	۲۰		

نتایج جدول نشان می‌دهد آزمون T محاسبه شده برای مولفه ابتکار، مقدار سطح معناداری برابر با ۰/۰۳۲ و کمتر از سطح معناداری $P < ۰/۰۵$ و حاکی از معنادار بودن فرضیه دارد و می‌توان گفت میان دو گروه کنترل و آزمایش تفاوت وجود دارد؛ بنابراین می‌توان چنین نتیجه گرفت بین نمرات مولفه ابتکار در دو گروه آزمایش و کنترل تفاوت معناداری وجود دارد. نتایج بدست آمده، مقدار میانگین در گروه آزمایش در مولفه ابتکار را برابر با ۲۴/۲۰ و مقدار میانگین در گروه کنترل را برابر با ۲۰/۱۷ نشان می‌دهد و با توجه به معنادار بودن فرضیه، می‌توان گفت با مداخله دادن قصه‌گویی از نهج البلاغه بر ابتکار اعضای در گروه آزمایش تاثیرگذار و میزان مولفه ابتکار در یادگیری رفتار اجتماعی اعضای را بالا برده است.

فرضیه چهارم

بین قصه‌گویی از نهج البلاغه و تأثیر آن بر افزایش بسط کودکان پسر ۹ تا ۱۱ سال کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهرستان نوشهر رابطه وجود دارد.

H0: بین قصه‌گویی از نهج البلاغه و بسط با جزئیات در دو گروه کنترل و آزمایش اعضای ۹ تا ۱۱ سال در کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهرستان نوشهر تفاوت معناداری وجود ندارد.

H1: بین قصه‌گویی از نهج البلاغه و بسط با جزئیات در دو گروه کنترل و آزمایش اعضای ۹ تا ۱۱ سال در کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهرستان نوشهر تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۱۶. نتایج آزمون T دو گروه مستقل

متغیر	گروه	میانگین	درجه آزادی	آماره t	سطح معناداری
بسط با جزئیات	کنترل	۲۰/۶۵	۲۰	۲۱/۲۲	۰/۰۱۶
	آزمایش	۲۸	۲۰		

نتایج جدول نشان می‌دهد آزمون T محاسبه شده برای مولفه بسط با جزئیات، مقدار سطح معناداری برابر با ۰/۰۱۶ و کمتر از سطح معناداری $P < ۰/۰۵$ و حاکی از معنادار بودن فرضیه است و می‌توان گفت میان دو گروه کنترل و آزمایش تفاوت وجود دارد؛ بنابراین می‌توان چنین نتیجه گرفت بین نمرات مولفه بسط با جزئیات در دو گروه آزمایش و کنترل تفاوت معناداری وجود دارد. نتایج بدست آمده، مقدار میانگین در گروه آزمایش در مولفه بسط در جزئیات را برابر با ۲۸ و مقدار میانگین در گروه کنترل را برابر با ۲۰/۶۵ نشان داده و با توجه به معنادار بودن فرضیه، می‌توان گفت با مداخله دادن قصه‌گویی از نهج البلاغه بر بسط در جزئیات اعضاء در گروه آزمایش تاثیرگذار و میزان مولفه بسط در جزئیات در یادگیری رفتار اجتماعی اعضاء را بالا برده است.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

موثرترین روش برای آشنایی کودکان با کلمات جدید قصه‌گویی است. در قصه‌گویی، مخاطبان امکان دخالت و اظهار نظر دارند. به خود اجازه می‌دهند که وسط کلام قصه‌گو حرف بزنند و با طرح خاطره یا پرسشی، خود را مطرح کنند و یا اطلاعات خویش را تکمیل نمایند، از سر مجهولات نگذرند و ناپیدایی قصه را بفهمند و در نتیجه وجود خویش را بهتر حس کنند (رحمان دوست، ۱۳۸۱: ۱۳-۱۲).

پژوهش حاضر با مقاله دهقان‌زاده و همکاران (۱۳۹۴)، پیرامون روش مرسوم در یادگیری، همخوانی دارد. روش‌های طراحی شده در یادگیری متفاوت است؛ و یکی از این راه‌های می‌تواند قصه‌گویی با استفاده از حکمت‌های نهج البلاغه باشد که تأثیر بسزایی در یادگیری رفتار اجتماعی دارد.

زمانی که قصه‌گویی آغاز می‌شود، موضوع شکل گرفته و مسائل گوناگون خود را نمایان می‌سازند. شخصیت‌ها و اشیاء در قصه، به رفتارها پاسخ می‌دهند. هنگامی که کودک قصه‌ای می‌شنود، با شخصیت، موضوع یا حادثه‌ای در قصه همراه شده و علاقه‌اش به افکار، احساس و رفتار شخصیت‌های قصه به او اجازه می‌دهد تا در تجربیات شخصیت یا شخصیت‌های قصه سهیم شود.

به‌همین دلیل یکی از ساده‌ترین راه‌های انتقال تجربه و سرگرمی، قصه‌گویی و گوش سپردن به قصه‌ها بوده و این فعالیت از مهم‌ترین ابزار است که می‌تواند تخیل کودکان را پرورش داده و او را با دنیای اطراف و محیط زندگی‌اش آشنا سازد. (Zipes, 2009)

از آنجائیکه در قصه‌گویی، صمیمیت، آزادی عمل، نشاط و پرهیز از اجبار در آن وجود دارد، به‌گونه‌ای ناخودآگاه ذهن را درگیر می‌کند. از این‌رو، قصه‌گویی می‌تواند در گسترش گنجینه لغات، کاهش فاصله خواندن و درک مطلب (حنیف، ۱۳۸۴: ۱۰۵) درک حقایق و تجربیات زندگی، آشنایی با ادبیات و فرهنگ اقوام و ملل (غنی، ۱۳۷۴: ۲۵) افزایش مهارت‌گوش سپردن، تمرین تصویرسازی (Green, 2000) برانگیختن حس کنجکاوی، تقویت شعور اجتماعی (Zipes, 2009)، پرورش و رشد نیروی تخیل کودکان (پولادی، ۱۳۸۷). آشنایی با صفات پسندیده و بیزاری از کارهای ناپسند (پشت‌دار، ۱۳۷۶: ۲۰۰) نقش داشته باشد. از سویی دیگر، فصاحت، بلاغت، زیبایی لفظی و آرایش هنری در نهج البلاغه همراه با معانی ژرف و مفاهیم عمیقی که با فطرت انسان گره خورده و از سرچشمه وحی مایه می‌گیرد. نهج البلاغه کتاب زندگی، کتاب چگونه زیستن، چگونه اندیشیدن، چگونه پرستیدن و کتاب چگونه در پیچ و خم‌های زندگی با مشکلات دست و پنجه نرم کردن، است. بر همین اساس پیشنهاد می‌شود در فرآیند یادگیری مهارت‌های اجتماعی، قصه‌گویی در نظام ارتباطات اجتماعی گنجانده شود.

از این‌رو می‌توان، حکمت‌های نهج‌البلاغه را بر اساس موضوعات مختلف دسته‌بندی کرد چراکه، این دسته‌بندی‌ها به درک بهتر و عمیق‌تر مفاهیم و آموزه‌های نهج‌البلاغه کمک می‌کنند. برخی از این دسته‌بندی‌ها عبارتند از:

۱. اخلاق و رفتار؛ شامل حکمت‌هایی با موضوعاتی مانند تقوا، صبر، راستگویی، عدالت، تواضع، قناعت، اخلاص و سایر فضایل اخلاقی با داستان‌هایی نظیر؛ توکاری در قفس، بهترین نان برای مهربان‌ترین حیوان، شریک باش، آن مرد با اسب آمد و ...؛
۲. خداشناسی و توحید؛ شامل حکمت‌هایی با شناخت خداوند، صفات او، توحید و یگانگی‌اش و همچنین اهمیت ایمان و توکل با داستان‌هایی نظیر؛ آخرین موج، او و ...؛
۳. معاد و قیامت؛ شامل حکمت‌هایی است با موضوعاتی مانند مرگ، قیامت، حساب و کتاب، بهشت و جهنم و همچنین اهمیت آمادگی برای آخرت با داستان‌هایی نظیر؛ آخرین سفر خرس، مردی که می‌خواست زنده بماند، قصه زندگی و ...؛
۴. سیاست و حکومت؛ شامل حکمت‌هایی است که به موضوعاتی مانند عدالت اجتماعی،

مشورت، امانت‌داری، دوری از ظلم و وظایف حاکمان و کارگزاران حکومت با داستان‌هایی نظیر: ماجراهای بهلول، تنبیه کاری، من حسادت نمی‌کنم، تبر و ...؛

۵. علم و دانش: شامل حکمت‌هایی است که به اهمیت علم و دانش، تفکر و تعقل، یادگیری و آموزش و همچنین ارزش و مقام علما و دانشمندان با داستان‌هایی نظیر؛ ماه من... ماه او، شهر عسل، مشورت با حیوانات، آهو و پرنده‌ها و ...؛

۶. دنیا و آخرت: شامل حکمت‌هایی است که به موضوعاتی مانند اهمیت تعادل بین دنیا و آخرت، دوری از غرور و فریب دنیا و همچنین ارزش و جایگاه آخرت با داستان‌هایی نظیر؛ مهربان‌ترین دوست، امام علی و پرنده و ...؛

۷. موعظه و نصیحت: شامل حکمت‌هایی است که به عنوان موعظه و نصیحت برای هدایت و ارشاد انسان‌ها به کار می‌روند و شامل مفاهیمی مانند توبه، استغفار، توجه به مرگ و قیامت با داستان‌هایی نظیر؛ چهارده قصه آسمانی، نماز پرنده، بزرگترین دختر عالم و

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.



پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع و مأخذ

- بیابانگرد، اسماعیل (۱۳۸۴). روان‌شناسی تربیتی، تهران، ویرایش.
- پارسا، محمد (۱۳۷۲). زمینه روان‌شناسی عمومی، تهران، بعثت.
- پشت‌دار، علی‌محمد (۱۳۷۶). قصه‌گویی و نمایش خلاق، تهران، دانشگاه پیام نور.
- پورافکاری، نصرت‌اله (۱۳۷۳). واژه‌نامه روان‌پزشکی، تهران، فرهنگ.
- پولادی، کمال (۱۳۸۶). رویکردها و شیوه‌های ترویج خواندن، تهران، موسسه فرهنگی پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان.
- حجازی، بنفشه (۱۳۸۴). ادبیات کودکان و نوجوانان، تهران، روشنگران و مطالعات زنان.
- حنیف، محمد (۱۳۸۴). قصه‌گویی در رادیو و تلویزیون، تهران، سروش.
- حنیف، محمد (۱۳۸۴). تعریف قصه‌گویی، کتاب ماه کودک و نوجوان، صص ۱۰۶-۱۰۴.
- رحمان‌دوست، مصطفی (۱۳۷۷). قصه‌گویی، اهمیت و راه و رسم آن، چاپ سوم، تهران، رشد.
- سیف، علی‌اکبر (۱۳۸۸). روان‌شناسی پرورشی نوین، تهران، دوران.
- شعاری‌نژاد، علی‌اکبر (۱۳۵۱). روان‌شناسی تربیتی (یادگیری) و روان‌شناسی نوجوانی، تهران، شرکت سهامی کتاب‌های جیبی.
- شعبانی، حسن (۱۳۸۸). مهارت‌های آموزشی و پرورشی (روش‌ها و فنون تدریس)، تهران، سمت.
- غنی، رضا (۱۳۷۴). اصول قصه‌گویی، مشهد، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
- همایونی، علی‌رضا، عبدالمهدی، محمدحسین (۱۳۸۲). بررسی رابطه بین سبک‌های یادگیری و سبک‌های شناختی آن در موقعیت تحصیلی دانش‌آموزان، مجله روانشناسی، ۷(۲)، ۱۷۹-۱۹۷.
- Biyabangard, Esmacil (2005). Educational Psychology, Tehran, ed. [In Persian]
- Dewey, John, (2003). Experience and Education, Translated by Seyyed Ali Akbar Mir Hosseini, Tehran, Book.
- Ey Perry, Mark (2011). Customer Mind Map, translated by Parviz Dargi and Mohammad Salari, Tehran, Marketing.
- Gardner, havard, (1982). Frames of mind, Basic Books
- Ghani, Reza, (1995), Principles of Storytelling, Mashhad, Center for Intellectual Development of Children and Adolescents. [In Persian]
- Green, Elaine, (2000). The Art and Technique of Storytelling, translated by Tahereh Adinepour, Tehran, Abjad.
- Hanif, Mohammad, (2005). Storytelling on Radio and Television, Tehran, Soroush. [In Persian]
- Hanif, Mohammad, (2005). Definition of Storytelling, Children and Adolescent Month Book, pp. 104-106. [In Persian]
- Hergenhan, Elson, (2003). Learning Theories, translated by Ali Akbar Seif, Tehran, Doran.

- Hejazi, Banafsheh (2005). Children's and Adolescent Literature, Tehran, Enlightenments and Women's Studies. **[In Persian]**
- Homayuni, Ali Reza, Abdollahi, Mohammad Hossein (2003). Studying the Relationship between Learning Styles and Its Cognitive Styles in the Academic Situation of Students, Journal of Psychology, Volume 7, Issue 4. **[In Persian]**
- Parsa, Mohammad (2003). Background of General Psychology, Tehran, Besat. **[In Persian]**
- Perry, E. Mark (2023). Customer Mind Map, translated by Parviz Dargi, Mohammad Salari, Tehran, Marketing.
- Plovsky, Ann, (1985). Storytelling in the Family, translated by Mostafa Rahmadoost, Tehran, Madrese.
- Poshtdar, Ali Mohammad, (2007). Storytelling and Creative Drama, Tehran, Payam Noor University. **[In Persian]**
- Pourafkari, Nosratollah, (2004). Medical Psychiatry Dictionary, Tehran, Farhang. **[In Persian]** Poladi, Kamal, (2007), Approaches and Methods of Promoting Reading, Tehran, Cultural Research Institute for the History of Children's Literature. **[In Persian]**
- Raymond, S. (2008). Digital Storytelling in the Classroom: New Media Pathways to Literacy, Learning, and Creativity. Computers and Composition, 25(4), 449-452.
- Rahmadoost, Mustafa, (2008). Storytelling, Importance and Ways of Its Pattern, Third Edition, Tehran, Roshd. **[In Persian]**
- Seif, Ali Akbar, (2009), Modern Educational Psychology, Tehran, Doran. **[In Persian]**
- Shaari Nejad, Ali Akbar, (1972). Educational Psychology (Learning) and Adolescent Psychology, Tehran, Pocket Books Joint Stock Company. **[In Persian]**
- Shabani, Hassan, (2009). Educational and Educational Skills (Teaching Methods and Techniques), Tehran, Samt. **[In Persian]**
- Zipes, Jack, (2009). The Art of Creative Storytelling, Translated by Mino Parniani, Tehran, Roshd.



This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.